

THE AIRE CENTRE
Advice on Individual Rights in Europe

**REGIONAL
ANTI-CORRUPTION
INITIATIVE**

Studija slučaja

Sjeverna Makedonija

**- Trajno oduzimanje predmeta i
imovinske koristi ostvarenih krivičnim
djelom -**

Trajno oduzimanje predmeta i imovinske koristi ostvarenih krivičnim djelom

Krijumčarenje duhana i utaja poreza u vezi sa njim bili se veoma rasprostranjeni tokom devedesetih godina 20. vijeka i početkom 21. vijeka, te su makedonski organi posvetili dužnu pažnju sprečavanju i kažnjavanju ovih krivičnih djela. Uspješno rješavanje takozvanog predmeta „Pepeo“ zavređuje kratak opis u tekstu koji slijedi.

Nakon što je u Kumanovu, gradu u Sjevernoj Makedoniji, otkrivena „duhanska mafija“ koja je znatno oštetila državni budžet¹, a na osnovu rezultata krivične istrage koja je ukazivala na vjerovatnoću da je izvršen niz krivičnih djela, Osnovno javno tužilaštvo za organizovani kriminal i korupciju u Skoplju je 2009. godine podiglo optužnicu protiv 33 lica pred Osnovnim sudom u Skoplju 1 (prvostepenim krivičnim sudom) za „zločinačko udruživanje“ (član 394. st. 1. Krivičnog zakonika (KZ)), „zloupotrebu službenog položaja i ovlaštenja“ (član 353. st. 1. KZ), „neovlaštenu trgovinu [...] duhanskim proizvodima“ (član 60. Zakona o akcizama) i/ili „[...] neovlašteno korišćenje tuđeg preduzeća“ (član 285. st.1. KZ)² i podnijelo zahtjev za trajno oduzimanje predmeta i imovinske koristi pribavljenih ovim krivičnim djelima. Prvostepeni sud je 2010. izrekao presudu³ u kojoj je utvrdio da je prvooptuženi B.S. polovinom 2006. godine, pošto je kupio 59,95% akcija u Duhanskom kombinatu Kumanovo (TKK) postavio svoje štićenike N.S. i R.R. u upravne organe tog preduzeća i zajedno s njima formirao kriminalnu grupu s još 20 drugih optuženih u cilju neovlaštene trgovine i neovlaštenog korišćenja robne marke tuđeg preduzeća putem proizvodnje cigareta lošeg kvaliteta bez licenci za proizvodnju. Sud je utvrdio da do oktobra 2008. nisu plaćene akcize na cigarete u protuvrijednosti od 6,57 miliona eura i da je B.S. podstrekavao N.N. i M.Gj. da zloupotrebljavaju svoj službeni položaj i ovlaštenja u TKK i nalože isplatu 1,05 miliona USD i 5,18 miliona eura stranom preduzeću „Sh.k“ iz K., po fakturama vezanim za fiktivni kupoprodajni ugovor sa tim preduzećem, premda se „Sh.k“ nije bavilo proizvodnjom duhana. B.S je osuđen na kaznu zatvora od pet godina i novčanu kaznu od 25.200 eura, dok su ostalim optuženima izrečene blaže kazne.

U skladu sa opštom odredbom iz člana 100. („Uslovi za oduzimanje predmeta nastalih izvršenjem krivičnog djela“), po kojoj niko ne sme da zadrži ili prisvoji predmete nastale izvršenjem krivičnog djela ili predmete koji su bili namijenjeni ili iskorišteni za izvršenje krivičnog djela (predmete) i s odredbama članova 285. i 394. Krivičnog zakonika o oduzimanju predmeta krivičnog djela, prvostepeni sud je naložio oduzimanje sljedećih predmeta: 77 fotografskih filmova-negativa i 25 ofset ploča s otiscima Marlboro, HB, MT, West, Ronson, Rodeo i drugih marki stranih cigareta; velikih količina cigareta, listova

---

¹ Ministarstvo unutrašnjih poslova, Situacija i rezultati u otkrivanju slučajeva koruptivne zloupotrebe službenog položaja u periodu od 2007. do novembra 2009. godine, 09.12.2009, dostupno na makedonskom na: <http://arhiva.mvr.gov.mk/ShowAnnouncements.aspx?ItemID=8011&mid=1094&tabId=201&tabindex=0>. Informacije koje je Ministarstvo objavilo odnosile su se na 47 osumnjičenih i u njima se tvrdilo da su prouzrokovali štetu od ukupno 55,3 miliona eura. Organi su na raznim lokacijama otkrili više od 20 tona nezakonito proizvedenih cigareta (vidi članak agencije MakFax, infra)

² Prvooptuženi B.S. je (u optužnici Ko.br.119/08 od 16. januara 2009) optužen za navedena krivična djela, dok su preostala 32 lica bila optužena za neka od ovih krivičnih djela

³ Presuda Osnovnog suda u Skoplju 1 (prvostepenog krivičnog suda) V KOK.br. 3/09 od 25. marta 2010, sada pravosnažna, a u kojoj je većina optuženih oglašena krivim (dostupna na makedonskom na: <https://www.akademik.mk/wp-content/uploads/2011/10/Presuda-pdf.pdf>)

cigarette-papira i kutija za cigarete; omota, kartonskih pakovanja i kontrolnih markica i oznaka različitih vrsta cigareta; mašina za proizvodnju i pakovanje cigareta; jednog broja vozila (i isprava) koja su korišćena za prevoz cigareta; velikih količina novčanih sredstava u domaćoj i stranim valutama; brojnih mobilnih telefona, računara i drugih aparata itd.

U skladu s odredbama člana 97. st. 1. Krivičnog zakonika („Trajno oduzimanje imovine i imovinske koristi stečene krivičnim djelom“), po kojoj niko ne smije da zadrži ili prisvoji imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom, prvostepeni sud je u svojoj odluci o trajnom oduzimanju imovinske koristi (usvojenoj u skladu s članom 97. st. 2. KZ) naložio:

- osuđenim licima da na solidarnoj osnovi (srazmjerno njihovom pojedinačnom učešću u izvršenju krivičnih djela i stečenoj imovini/dobiti (imovinskoj koristi) plate ukupno 6,57 miliona eura u makedonskim denarima (koliko su iznosile neplaćene akcize na duhanske proizvode) ili, ako to nije moguće, da im se trajno oduzme njihova pokretna i nepokretna imovina, kao i sve druge vrste imovine, sredstva, materijalna i nematerijalna prava u iznosu pribavljene materijalne koristi; i

- pravnom licu „Sh.k.“ da plati 1,05 miliona USD i 5,18 miliona eura (imovinsku korist pribavljenu posredstvom isplata po fiktivnim fakturama u vezi sa nepostojećom prodajom duvana TKK), ili, ako trajno oduzimanje ovih iznosa nije moguće, da se ovom osuđenom pravnom licu trajno oduzme pokretna i nepokretna imovina, kao i sve druge vrste imovine, sredstva i materijalna i nematerijalna prava u iznosu pribavljene materijalne koristi.

Drugostepeni sud je u postupku po žalbi potvrdio prvostepenu presudu.⁴

Evropski sud za ljudska prava (ESLJP) se u svojoj presudi⁵ nije bavio trajnim oduzimanjem imovine i odbacio je zahtjev za isplatu materijalne štete u iznosu od 5,76 miliona eura koju je B.S. navodno pretrpio jer tokom pritvora nije mogao da preduzima aktivnosti neophodne za normalno poslovanje TKK budući da nije postojala uzročno-posljedična veza između utvrđene povrede prava na slobodu B.S. i navodne materijalne štete.

Čini se da su krivični postupci protiv „duhanske mafije“ krajem prve decenije 21. vijeka⁶ doprinijeli smanjenju „sivog tržišta“ duhanskih proizvoda (koji je 2010. bio četiri puta

---

⁴ Makfax, „Apelacioni sud potvrdio presudu [protiv B.S.]“, 16. marta 2011. (dostupno na makedonskom na: <https://makfax.com.mk/crna-hronika/249095/>)

⁵ Presuda ESLJP u predmetu Sejdiu protiv Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije, predstavka br. 8784/11, izrečena 7. juna 2018. godine, st. 47 i 49 (dostupna na engleskom na: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22item%22:%5B%22001-183382%22%7D>)

⁶ U prilogu TV Kanala 5, „Trajno oduzimanje imovine članova organizovane kriminalne grupe koja se bavila duhanom,“ od 19. marta 2013. godine (dostupna na makedonskom na: <https://kanal5.com.mk/articles/168603/konfiskacija-na-imot-na-storitelite-na-organiziran-kriminal-so-tutun>), objavljeno je da je portparol Vlade 19. marta obavijestio javnost o trajnom oduzimanju 56% akcija koje je B.S. imao u TKK, kao i značajnih iznosa novčanih sredstava (neke nekretnine su bile pred trajnim oduzimanjem) i trajnom oduzimanju imovine lica u „Jaka tabak“ Radoviš, koja su državu oštetila za 2,5 miliona eura od marta 2001. do marta 2007, kao i o trajnom oduzimanju imovine lica u Duhanskom preduzeću u Prilepu, koja su državu oštetila za sedam miliona eura u periodu od 1. januara 2005. do 31. marta 2006.

manji nego 2006. godine⁷) i utaje poreza (prema podacima Ministarstva finansija, 2018. godine je naplaćeno 2,5 puta više poreza nego 2010), uprkos kontinuiranoj utaji poreza prouzrokovanoj krijumčarenjem sirovog duhana.⁸

Ova uspješna priča iz Sjeverne Makedonije dodatno je potvrđena rezultatima nedavne regionalne studije o nezakonitoj trgovini cigaretama i drugim duhanskim proizvodima na Zapadnom Balkanu.⁹

Iako je utaja poreza zbog krijumčarenja duhana u Severnoj Makedoniji najniža u regionu, uspješnost u krivičnom gonjenju poznatih slučajeva organizovanog kriminala (konkretno „kriminala bijelih kragni“) u raznim oblastima tek treba da dostigne uspješnost u gonjenju konkretnih krivičnih djela, ostvarenu, između ostalog, trajnim oduzimanjem predmeta i imovinske koristi ostvarene krivičnim djelom.¹⁰

---

⁷ Ministarstvo finansija, „Makedonija se uspješno bori s organizovanim krijumčarenjem cigareta, sivo tržište spalo na 6%“ (dostupno na makedonskom na: <https://www.finance.gov.mk/mk/node/1814>), nedatirani članak o smanjenju udjela sivog tržišta sa 25% (2006) na 6% (2010) uz povećanje prihoda od zakonite trgovine duhanskim proizvodima za 80%.

⁸ Teofil Blaževski, „Krijumčarenje duhana – država i zakonito tržište gube milione eura“, Platforma građanskih organizacija za borbu protiv korupcije, 2019 (dostupno na makedonskom na internet stranici <http://antikorupcija.mk/uploads/documents/3/Istrazuvacka%20storija%20-%20Teofil%20Blazevski.pdf>)

⁹ Projekat „Ilegalna trgovina duhanskim proizvodima: krijumčarenje duž balkanske rute (BalkanSmugg)“, koji je finansirala inicijativa PMI IMPACT, a sproveo Ekonomski institut u Zagrebu u periodu od jula 2017. do septembra 2019. s ciljem prikupljanja snažnih dokaza o nezakonitoj trgovini duhana u Sloveniji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Srbiji, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji i na Kosovu*, rezultirao je objavljivanjem istoimene studije (dostupne na hrvatskom na:

<https://www.eizg.hr/UserDocImages/projekti/Balkansmugg/BalkanSmugg-studija.pdf>). U okviru projekta su procijenjeni stavovi pušača i praksa kupovine cigareta na sivom tržištu, a relevantni podaci su 2018. prikupljeni anketiranjem po 3.000 ispitanika u svakoj zemlji, ukupno 21.000 ispitanika u region.

¹⁰ U takozvanom slučaju „Trust“ je tokom krivičnog postupka protiv nekoliko preduzeća i njihovih generalnih direktora zamrznuta pokretna i nepokretna imovina u vrijednosti od nekih 14,5 miliona eura. Oni su optuženi da su namještanjem javnih tendera državni budžet oštetili za 17 miliona eura. Informacije o nedavnim naporima Agencije za upravljanje oduzetom imovinom da oduzme tu imovine dostupne su u članku Svetlane Božinovske „Pripremljena rešenja za trajno oduzimanje imovine S.K.“, TV „24 vesti, 18. juli 2019. (<https://www.24.mk/details/izgotveni-reshenija-za-konfiskacija-na-imot-nasead-kochan>).